

نظام اسلامی از برکات اشاره و ارشاد امام صادق(ع) در بحث «ولایت فقیه» است

به تعبیر زیارت جامعه کبیره، ائمه(ع) «ساسة العباد» هستند و گرچه شرایط برای امام صادق(ع) جهت به دست گرفتن رهبری سیاسی فراهم نبود، اما ایشان زمینه را برای روی کار آمدن جبهه حق فراهم کردند و نظام جمهوری اسلامی نیز از برکات اشاره و ارشاد امام(ع) در بحث ولایت فقیه است.

به تعبیر زیارت جامعه کبیره، ائمه(ع) «ساسة العباد» هستند و گرچه شرایط برای امام صادق(ع) جهت به دست گرفتن رهبری سیاسی فراهم نبود، اما ایشان زمینه را برای روی کار آمدن جبهه حق فراهم کردند و نظام جمهوری اسلامی نیز از برکات اشاره و ارشاد امام(ع) در بحث ولایت فقیه است.

حجت الاسلام و المسلمین سیدعلی سجادی زاده، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی مشهد، در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، به ارائه سخنانی درباره شخصیت علمی و فرهنگی امام صادق(ع)، جایگاه امام(ع) در جوامع حدیثی اهل سنت، جایگاه قرآن و سنت پیامبر(ص) در کلام ایشان و نقش امام(ع) در تربیت شاگرد و نیز مقابله ایشان با کج فهمی ها و برداشت های غلط در فهم و تفسیر قرآن پرداخت.

وی در بخشی از سخنان خود عنوان کرد: یکی از مصادیق بارز این کلام امام صادق(ع) که «علینا بالقاء الاصول و علیکم بالتفریع»؛ به حوزه فهم و تفسیر قرآن مربوط می شود و ایشان همچون ائمه دیگر، در موارد متعدد اصول و معیارهای کلی تفسیر و تأویل صحیح قرآن را بیان فرموده اند.

سجادی زاده افزود: کتاب علی(ع) شامل مجموعه ای از فرمایشات پیامبر(ص) بوده که ایشان املاء کرده و امیرالمؤمنین(ع) با دستخط خود نگاشته اند؛ این کتاب به عنوان یکی از میراث نبوت و امامت در اختیار امام صادق(ع) بوده و امام آن را به برخی از افراد از اصحاب خودشان (چه از شیعیان امامی و چه به افرادی از مذاهب دیگر) به عنوان فصل الخطاب نهایی نشان داده بودند.

بعد از شهادت جناب زید، امام(ع) در قالب امور انسانی از بازماندگان کسانی که در ماجرای قیام ایشان به شهادت رسیدند، حمایت کرده و ایشان را کمک می کنند. اما برخی قیام های دیگر مانند قیام ابومسلم یا ابوسلمه که بعدها نیز به دست عباسیان افتاد، از همان ابتدا هدف و نیت پرچمداران این قیام ها چندان خالص نبود.

وی ادامه داد: همچنین باید به مطالب شفاهی که ائمه(ع) از پدرانشان و ائمه پیش از خود به صورت سلسله وار نقل کرده اند، اشاره کرد. از جمله بسیار جالب توجه است که امام سجاده(ع) صحیفه سجادیه را املاء و انشاء می کردند و امام باقر(ع) و برادرشان جناب زید آن مطالب را می نوشتند.

مدرس جامعه المصطفی(ص) العالمیه مشهد خاطرنشان کرد: منابع بسیار گرانبهایی در اختیار امام صادق(ع) بوده و به دلیل فراهم بودن شرایط، امام(ع) احادیثی را که از پدران و اجدادشان به ارث رسیده بود، چه به صورت شفاهی و چه به صورت مکتوب در قالب حدیث برای مردم عنوان می کردند.

وی با اشاره به این که این غیر از آن چیزی است که به حضرت ایشان علمی از جانب پروردگار از تفسیر قرآن و مطالب دیگر الهام می شد، افزود: امام صادق(ع) تا حدی که ظرفیت افراد اجازه می داد و شرایط فراهم بود، هزاران حدیث از آباء و اجداد طاهری نشان برای مردم بیان کردند که در مجموعه کتب شیعه و اهل سنت (چه در کتب حدیث، چه در کتب تفسیر و چه در آثار سیره و تاریخ) درج شده است.

سجادی زاده با بیان این که کمتر کتابی را از موارث مکتوب اسلام می توان ورق زد و از امام صادق(ع) مطلبی در آن مشاهده نکرد، به بیان نکاتی درباره موضع امام صادق(ع) در قبال قیام های مبتنی بر خونخواهی امام حسین(ع) و احقاق حقوق اهل بیت(ع)، مانند قیام های ابومسلم در ایران و ابوسلمه در عراق و پاسخ به این سؤال که چرا با وجود مساعد بودن فضا، برای به دست گرفتن رهبری سیاسی، با این قیام ها همراهی نکردند؟ پرداخت.

وی ادامه داد: امیرالمؤمنین علی(ع) جد امام صادق(ع) و ائمه(ع) در این زمینه معیاری به دست داده و فرموده اند: «فلیست تصلح الرعیة الا بصلاح الولاة و لا تصلح الولاة الا باستقامة الرعیة»؛ مردم اصلاح نمی شوند، مگر این که کارگزاران، زمامداران و مسئولین صالح باشند و آن ها اصلاح نمی شوند مگر به استقامت و پشتکار مردم؛ چون زمامداران خود از این مردمند.

این محقق و پژوهشگر ادامه داد: در واقع به لحاظ انحرافی که بعد از پیغمبر(ص) در مسئله قدرت و خلافت به وجود آمد، شرایط مطلوب برای ائمه(ع) از آن منظر که کادر لایقی برای اداره امور داشته باشند، پیش نیامد و نتیجه آن شد که افرادی در قالب اسلام برای اداره اسلام منحرف شدند و با نام اسلام ظلم به مردم شد.

امام(ع) در حد مقدور زمینه را برای روی کار آمدن جبهه حق فراهم می‌کنند که بعدها بر اساس تعالیم ایشان حکومت فاطمیون مصر و حکومت صفویه تشکیل شود - ولو به صورت ناقص - و نظام جمهوری اسلامی نیز برکاتی از اشاره و ارشاد امام صادق(ع) در بحث ولایت فقیه است

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی اضافه کرد: بنابراین به دلیل فراهم نبودن زمینه‌ها و شرایط برای به دست گرفتن قدرت از سوی امام صادق(ع)، ایشان به فکر کادرسازی و تربیت بودند؛ چراکه وقتی مردم اصلاح شوند، حکومت حاکم بر مردم متناسب با آن مردم خواهد بود.

سجادی‌زاده در بخش دیگری از سخنان خود درباره موضع امام صادق(ع) در قبال قیام‌های مبتنی بر خونخواهی امام حسین(ع) گفت: برخی از آن قیام‌ها اصل اهدافشان درست بود، اما به دلیل فراهم نبودن شرایط، امام(ع) می‌دانست که این‌گونه حرکت‌ها به شکست منتهی خواهد شد. با این حال ایشان چنین قیام‌هایی (مانند قیام زید بن علی(ع)) را تأیید می‌کردند و حتی جناب زید را جزء علمای اهل بیت(ع) می‌دانستند.

وی تصریح کرد: حتی بعد از شهادت جناب زید، امام(ع) در قالب امور انسانی از بازماندگان کسانی که در ماجرای قیام ایشان به شهادت رسیدند، حمایت کرده و ایشان را کمک می‌کنند. اما برخی قیام‌های دیگر مانند قیام ابومسلم یا ابوسلمه که بعدها نیز به دست عباسیان افتاد، از همان ابتدا هدف و نیت پرچمداران این قیام‌ها چندان خالص نبود.

مدرس جامعه‌المصطفی(ص)العالمیه مشهد با بیان این‌که امام صادق از شرایط آن روزگار و از نیت رهبران این قیام‌ها به خوبی آگاه بود، ادامه داد: گرچه فضای کلی آن روزگار علیه بنی‌امیه بوده و ابومسلم یکی از مهم‌ترین کسانی بود که با امویان به جنگ پرداخت، اما با این حال ابومسلم سابقه چندان درخشانی هم در تاریخ ندارد.

وی عنوان کرد: در منابع آمده که یکی از امامزادگان در خراسان قیام کرد و جمعی از مردم در اطراف ایشان جمع شدند و پس از مدتی، کسانی که در اطراف او جمع شده بودند، شروع به ظلم و ستم به مردم کردند تا این‌که یکی از کسانی که بدو ظلم شده بود، پیش این امامزاده آمده و شکایت و تظلم‌خواهی کرد. آن امامزاده آن افراد را طلبید و از سبب ظلمشان به خلق پرسید و آنان پاسخ دادند که ما برای همین کار به گرد شما جمع شده‌ایم!

سجادی‌زاده در توضیح این مطلب و با اشاره به این‌که هدف برخی از نهضت‌های سیاسی برقراری عدالت و دادن حق به حق‌دار نبوده است، افزود: نوع بسیار زیرکانه این اقدام را در کار مأمون عباسی می‌توان مشاهده کرد. مأمون وقتی در برابر برادر خود امین قرار گرفته و با او به جنگ برمی‌خیزد، وقتی دل ایرانیان و به ویژه اهل خراسان را متمایل به اهل بیت(ع) می‌بیند، امام رضا(ع) را دعوت می‌کند.

وی ادامه داد: هدف اصلی مأمون این نبود که حکومت را به امام(ع) واگذار کند؛ بلکه آن بود که با چنین نمایشی بنی‌عباس را از اضطراب‌ها و مخمصه‌ها و قیام‌هایی که علیه آنان می‌شد، حفظ کند. بنابراین امام صادق(ع) شرایط مساعد و نیروهای خالص و مخلص کافی برای به دست گرفتن حکومت نمی‌دیدند؛ وگرنه ایشان همان‌گونه که در زیارت جامعه کبیره آمده «ساسة العباد؛ سیاست‌مدارترین بندگان خدا؛ هستند.

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی تصریح کرد: از همین روی امام(ع) در حد مقدور زمینه را برای روی کار آمدن جبهه حق فراهم می‌کنند که بعدها بر اساس تعالیم ایشان حکومت فاطمیون مصر و حکومت صفویه تشکیل شود - ولو به صورت ناقص - و نظام جمهوری اسلامی نیز برکاتی از اشاره و ارشاد امام صادق(ع) در بحث ولایت فقیه است: «من کان منکم ممن قد روی حدیثنا و نظر فی حلالنا و حرامنا و عرف احکامنا فلیرضوا به حکماً فانی قد جعلته علیکم حاکماً«.